

DESPRE HERMENEUTICA JURIDICĂ ȘI INFERENȚA INDUCTIVĂ ÎN APLICAREA DREPTULUI

Oana ISPAS

Cercetător postdoctorat¹

Institutul de Cercetări Juridice „Acad. ANDREI RĂDULESCU”

*„Cel mai ușor este să judeci ce are conținut și temeinicie,
mai greu este să-l înțelegi,
cel mai greu este, ceea ce le unește pe amândouă,
să înfăptuiești expunerea lui.”²*

Abstract

Considering the theoretical part of the legal hermeneutics from the Romanian law, with the side of the methodological hermeneutics, the author's study leads to the conclusion that in the current dynamic process of law enforcement, especially by administrative bodies often lacking legal specialization and in the absence of full legal provisions, the judicial interpreter will have to resort to the logical method of inductive inference in the first phase of the realization of the right - the correct identification of the applicable legal norm. The novelty of the research concerns the position of inductive reasoning over the deductive reasoning considered by the doctrine to be specific to the science of law. The transition from the private to the general is in the author's opinion the first place, in the chronological order, of the application of the right as a system - by selecting the legal norm appropriate to the concretely qualified and individualized fact / legal act, while the descent from general to particular occupy the stage of second of the judicial analysis, subsequent to the induction, for verifying the conformity of the legal norm selected with the particular case, the deduction being the first place in the order of the solution.

¹ Lucrarea este elaborată în perioada de susținabilitate a proiectului cu titlul „Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească”, număr de identificare contract POSDRU-159/1.5/S/140106. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007. **Investește în Oameni!** Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, Academia Română, București România.

² G.W.F. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, Ed. Academiei RPR, București, 1965, p. 11.

The applicative side of the analyzed theoretical concepts and the conclusion derived from the critical reasoning takes into consideration the competition of the provisions of art. 11 (6) of the Law no. 206/2004 on good conduct in scientific research, technological development and innovation, art. 322 of the Law no. 1/2011 of the national education, and art. 252 (1) of the Law no. 53/2003 of the Labor Code, all related to the legal term in which disciplinary dismissal of an indefinite professor may be ordered for deviations from ethical norms in scientific research.

Keywords: *law interpretation, inductive inference, dismissal, didactic background, university ethics deviations*

Preambul

Scopul prezentei cercetări referă la identificarea modalităților procedurale, permise de legea română, cu ajutorul cărora interpretul dreptului poate selecta norma juridică aplicabilă unui raport juridic civil complex, fără element de extraneitate, supus, deopotrivă, dispozițiilor a trei legi ce reglementează același aspect. Latura aplicativă a conceptelor teoretice analizate și a concluziei derivate prin raționament critic are în vedere concurența dispozițiilor art. 11(6) din Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, art. 322 din Legea nr. 1/2011 a educației naționale, și art. 252(1) din Legea nr. 53/2003 Codul muncii, toate în legătură cu termenul legal în care poate fi dispusă concedierea disciplinară a unui cadru didactic angajat pe termen nelimitat, pentru abateri de la normele de etică în cercetarea științifică. Metoda prezentului studiu este ternară, îmbinându-se aspecte de teorie generală a dreptului, de logică juridică și de aplicare pragmatică a dreptului. Conexând latura teoretică a hermeneuticii juridice din dreptul pozitiv român, cu latura hermeneuticii metodologice, studiul autoarei conduce la concluzia că în procesul dinamic actual al aplicării dreptului, în special de către organele administrative adesea lipsite de specializare juridică și în absența unor dispoziții legale complet acoperitoare, interpretul judiciar va trebui să apeleze, în prima fază a realizării dreptului – cea de identificare corectă a normei juridice aplicabile –, la metoda logică a inferenței inductive. Noutatea cercetării privește poziția raționamentului inductiv față de raționamentul deductiv considerat de doctrină ca fiind specific științei dreptului. Trecerea de la particular la general ocupă în opinia autoarei primul loc, *în ordinea cronologică*, a aplicării dreptului ca sistem – prin selectarea normei juridice potrivite faptului / actului juridic concret calificat și individualizat –, în timp ce coborârea de la general la particular ocupă etapa a doua a analizei judiciare, ulterioară inducției, pentru verificarea conformității normei juridice selectate cu cazul particular, deducția fiind pe primul loc *în ordinea întemeierii soluției*.

1. Despre *interpretare juridică* în sistemul dreptului românesc

Cu toate că locul științei dreptului în ansamblul umanoanelor este bine fixat de tradiție, dreptul fiind o știință din sistemul științelor sociale ce se ocupă „cu aspecte normative ale activității umane”³, iar în doctrina românească de sec. XX s-a afirmat, inspirat, despre aceasta că ar constitui „un fel de matematică a științelor spiritului”⁴ – datorită caracterului de disciplină de graniță între abstract și fenomenal –, observăm că teoria generală a dreptului modern⁵ se confruntă în planul hermeneuticii juridice cu o diluare tot mai accentuată a influenței normativismului de tip axiomatic⁶ al științelor exacte. În concepția clasică a epistemologiei juridice se considera că fundamentul exclusiv al aplicării și realizării dreptului este Legea, rolul interpretului fiind acela de a se limita la aplicarea cât mai fidelă a literei actului normativ (de unde rezulta și exonerarea răspunderii sale), chiar dacă echitatea ar fi impus altă soluție. F. Geny criticase la vremea sa punerea în cadre matematice a legii, așa numita *interpretare în litera legii*, subiectivă, conform voinței legiuitorului, spre a adopta o viziune globală a interpretării legii care trebuie completată „cu orice alte cunoștințe raționale și obiective”⁷, ceea ce a condus la lărgirea cadrului interpretativ, în literatura de specialitate franceză născându-se distincția terminologică între interpretarea juridică și hermeneutica juridică. Perspectiva modernă asupra științei dreptului translatează hermeneutica juridică spre componenta socială a dreptului – sub influența sociologiei juridice originată din *teoria sistemelor* a lui Niklas Luhmann⁸ –, cu consecința directă, în ceea ce interesează prezentul studiu, că interpretul dreptului are puterea de a da consistență normei juridice prin actul său de interpretare (și pe cale de consecință și angajarea răspunderii sale), întrucât doar prin aplicarea sa norma juridică se construiește plenar⁹. Teoriile moderne obiective, dinamice și contextualizante privind aplicarea dreptului au în vedere *spiritul legii*, conceptul impersonal de

³ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 2. Pentru o sinteză privind locul filosofiei dreptului în clasificarea științelor umaniste izvorâte din disciplinele filosofice, alături de morală (etică), psihologie, logică, estetică, sociologie și pedagogie, v. Al. Posescu, *Introducere în filosofie*, Ed. Cugetarea - G. Delafras, București, 1939, pp. 50-52.

⁴ M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare și drept pozitiv*, Ed. All, București, 1995, p. 402.

⁵ F. Geny, *Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif*, LGDJ, 1919, p. 308 și urm., disponibil <https://gallica.bnf.fr>.

⁶ Referirea la „axiomatizare” este, aici, privită ca analogie riguroasă cu geometria din științele matematicii, iar nu cu intenția de a nega rolul principiilor fundamentale ale științei dreptului, principii considerate de doctrinari drept axiome ale dreptului.

⁷ M. Djuvara, *op. cit.*, p. 271.

⁸ Niklas Luhmann, sociolog german de sec. XX, construiește teoria sistemelor adăugând conceptului de sistem alte două laturi principale: evoluția socială și diferențele sociale. Influența perspectivei luhmanniene poate atinge teoria dreptului prin rolul pe care acesta îl asigură administrației în cadrul sistemelor politice. N. Luhmann, transl. *Social systems*, Stanford University Press CA, 1995.

⁹ Observăm, în abordarea modernă a hermeneuticii juridice influența filosofiei existențialiste sartriene „Existența precede esența”.

voință a legiuitorului fiind considerat o ficțiune, un adăpost arbitrar pentru interpretări subiective¹⁰.

Teoria dreptului românesc aderă la concepția subiectivă a interpretării legii prin aceea că postulează în art. 9 C. civ. român că, singură, voința legiuitorului (*lato sensu*) este competentă să interpreteze, cu efect universal, legea civilă, interpretarea sa fiind oficială, autentică și general obligatorie¹¹. Din punct de vedere al metodologiei sale hermeneutice, dreptul civil pozitiv – substanțial ori procedural (ca și Codul civil român de la 1864) –, nu conține reguli generale, utile și clare de îndrumare pentru soluționarea conflictelor izvorâte din raporturile juridice de drept privat fără elemente de extraneitate. În doctrina veche, s-a calificat drept o „ineleganță juridică” respingerea de către comisia de redactare a vechiului cod civil a introducerii unui set de articole privind interpretarea juridică a legii, adoptându-se, în schimb, un set considerabil de articole în materie de interpretare a convențiilor. Justificarea respingerii viza împrejurarea că interpretarea fiind o chestiune de principiu, îi revine doctrinei rolul de a o elucida¹². De lege lata situația se menține, dispozițiile incidente în materia interpretării legii se regăsesc doar în câteva articole din Codul civil și Codul de procedură civilă¹³, acestea referindu-se preponderent la sfera semantică a limbajului juridic caracteristic actului normativ aplicabil, la sensul extensional al dispozițiilor legii, la situația lipsei de claritate a normei juridice, și mai puțin spre deloc la mijloacele metodologice de trimitere, de interpretare în vederea selectării normei aplicabile în caz de pluralitate de norme juridice concurente. Întrucât dispozițiile legale ce veghează la buna elaborare a actelor normative au rolul de a exclude vidul legislativ și paralelismul de reglementare¹⁴, exemplul la care facem trimitere în partea a III-a a prezentului studiu, nu privește abateri în sfera de reglementare, ci se referă la acele situații în care un raport juridic civil complex este supus, sub diverse aspecte ale conținutului său, dispozițiilor concurente ale mai multor acte normative, iar interpretul are obligația

¹⁰ Un studiu relevant pentru modul în care o dispoziție normativă de perioadă interbelică din dreptul muncii polonez, în favoarea angajatului, este reinterpretată în defavoarea acestuia odată cu schimbarea regimului politic în dreptul popular polonez: Z. Izdebski, *De quelques aspects de l'interprétation des lois*, în *Revue internationale de droit comparé*, vol. 13, N.4, 1961.

¹¹ Interpretarea realizată de instanța de judecată este, de asemenea, oficială, dar efectele sale se limitează la cadrul juridic dedus judecării. Art. 9 C. civ.: „(1) Cel care a adoptat norma civilă este competent să facă și interpretarea ei oficială. (2) Norma interpretativă produce efecte numai pentru viitor. (3) Interpretarea legii de către instanță se face numai în scopul aplicării ei în cazul dedus judecării”.

¹² G. Plastara, *Curs de drept civil român*, vol. I, Ed. Cartea Românească, București, 1925, p. 53.

¹³ Codul civil, art. 9, Codul de procedură civilă art. 5 și 514. Restul dispozițiilor din Codul civil: art. 1039, art. 1266-1269, art. 1671, art. 2563, privesc testamentul, convențiile și raportul juridic de drept privat internațional.

¹⁴ Dispozițiile art. 2 din Legea nr. 73/1993 prevăd, printre alte atribuții ale Consiliului legislativ, elaborarea de „studii pentru sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației și face, pe această bază, propuneri Parlamentului și, după caz, Guvernului”.

de a selecta norma juridică specială aplicabilă. Am putea spune, prin analogie cu prevederile din dreptul privat internațional, că ceea ce trebuie să-l ghideze pe interpret în prima etapă a analizei judiciare este o normă (*lato sensu*) de trimitere. Clasificarea doctrinară a normelor juridice vine în ajutorul interpretului prin ierarhizarea actelor normative ce le conțin. Principalele criterii de clasificare a normelor juridice utile în procesul de aplicare a legii, în opinia noastră, referă la forța juridică a actului normativ și la sfera de aplicare acestora. Clasificarea actelor normative în legi, decrete, hotărâri ori ordonanțe ale administrației centrale, sau acte normative emise de administrațiile locale, obligă interpretul judiciar la aplicarea metodei deductive pentru a selecta actul juridic cu cea mai mare forță juridică¹⁵. Din perspectiva sferei de aplicare, interpretul trebuie să aibă în vedere acele norme ce corespund ramurii de drept specifice raportului juridic dedus analizei, precum și gradul de generalitate al sferei de aplicare a normei. Deosebind între norme generale, norme speciale și norme de excepție, literatura de specialitate juridică identifică, doar, din punct de vedere teoretic posibilitatea existenței acestor tipuri de acte normative fără a stabili, însă, și criteriile concrete de departajare între două norme speciale. Spre deosebire, normele juridice de drept internațional privat cuprinse în Codul civil¹⁶ beneficiază de norme de trimitere cu rolul de a selecta actul normativ aplicabil *in concreto* pornind de la criterii particulare, e.g. voința părților, cetățenia, domiciliul, reședința, naționalitatea, sau locul situării bunurilor imobile, pentru a se determina legea aplicabilă raporturilor de drept privat cu elemente de extraneitate.

Prin urmare, față de cele dezvoltate până la acest punct și observând dispozițiile art. 10 C. civ. privind interzicerea analogiei în situația normelor derogatorii de la o dispoziție generală, considerăm că reperele privind metodologia aplicării dreptului pot fi căutate și în disciplinele conexe dreptului. După cum am arătat, trunchiul comun al științelor sociale normative cuprinde pe lângă științele juridice morala și logica¹⁷. În ceea ce privește echitatea, dispozițiile art. 5 C. pr. civ., obligă judecătorul, ca în cazul în care legea nu-i pune la dispoziție instrumente aplicabile din zona normei juridice să judece „în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de *cerințele echității*.” (s.n.), pentru a nu se face vinovat de denegare de dreptate pe motiv că „legea tace”. Prin această dispoziție imperativă și generală legiuitorul derogă de la principiul

¹⁵ Conform prevederilor generale cuprinse în art. 4 și art. 5 C. civ. român, în materia drepturilor omului, în caz de neconcordanță între legea civilă și tratatele internaționale acestea din urmă au prioritate, iar în situația paralelismului între norme interne și norme de drept ale Uniunii Europene, normele europene surclasează norma internă „indiferent de calitatea sau statutul părților”.

¹⁶ Ca urmare a reformei moniste privind dreptul civil, din 2011, dispozițiile speciale de drept internațional privat cuprinse în Legea nr. 105/1992 au devenit parte integrantă din noul Cod civil român, Cartea a VII-a, art. 2557-2663.

¹⁷ Spre deosebire de etică, logica nu este o știință experimentală.

strict al legalismului, de la normativismul juridic, permițând *expressis verbis* aplicarea unor reguli exterioare dreptului, reguli de maximă generalitate, care fără a fi ele însele de natură juridică, fie au origini comune cu știința dreptului, precum logica, fie chiar originează știința juridică, precum morală¹⁸. Argumentele adepților rolului eticii sociale, economice și politice, împotriva concepțiilor legaliste, arată imposibilitatea conducerii vieții doar după reguli juridice, fără intervenția suplimentară a unor norme morale¹⁹.

Întrebarea care se naște la acest moment este cât anume din soluția dată în aplicarea dreptului este reprezentat doar de litera legii și voința legiuitorului, conform teoriei clasice, și cât reprezintă decizionismul interpretului, conform teoriei moderne a hermeneuticii juridice privită ca metodă de aplicare a dreptului sub influența teoriilor lui H.-G. Gadamer²⁰. Considerăm că problema are aplicabilitate practică în măsura în care, din ce în ce mai des, cel chemat să aplice legea nu este un profesionist al dreptului ci un specialist din alte domenii, membru în diverse comisii e.g. de disciplină, de etică etc., cu atât mai mult cu cât, după cum am arătat, însăși legea este lacunară în privința interpretării legii.

2. Inferența inductivă, instrument al ierarhizării normelor juridice aplicabile unui raport juridic complex²¹

Posibilitatea utilizării principiilor și metodelor logicii generale în aplicarea dreptului conduce la realizarea de raționamente valide a căror finalitate o constituie decizia judiciară. Inferențele logice, utile dreptului, sunt

- inferențele deductive, ce includ silogismul, sunt cel mai des întâlnite în cazul teoremelor matematice inferate deductiv din axiome universal valabile, acestea pornesc de la general către particular și implică în mod obligatoriu demonstrația. Datorită considerării apropierei dreptului de matematica și de apreciere a principiilor generale ale dreptului ca fiind axiomatice – deși scepticismul, încă de la Phryron, critică postularea unor axiome indemonstrabile –, deducția a reprezentat unul dintre pilonii emblematici ai argumentării juridice. Pe scurt, inferența deductivă se caracterizează prin certitudinea concluziei inferată din premise adevărate și,

¹⁸ Doctrina, referitoare la vechiului Cod civil, analizând cauzele lacunei în interpretarea legii, arată că judecătorului român i se interzice a aplica principiul echității de teamă a nu se lăsa pricina „cu desăvârșire la arbitrarul judecătorului”; pentru detalii, G. Plastara, *op. cit.*, pp. 55.

¹⁹ A.P. Iliescu, *etică socială și politică*, Ed. Ars Docendi, Universitatea din București, București, 2007, p.19.

²⁰ În volumul său de referință pentru hermeneutica modernă H.-G. Gadamer, *Adevăr și metodă*, Ed. Teora, 2001, autorul consideră că hermeneutica poate fi considerată o metodă universală de aflare a adevărul dacă este aplicată exclusiv textelor scrise.

²¹ Referirile prezentei secțiuni își au fundamentul de specialitate în lucrările: D. Stoianovici, T. Dima, A. Marga, *Logica generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991, cap. 9 Logica inductivă, pp. 188-219, și D. Stoianovici, *Argumentare și gândire critică*, Ed. Universității din București, 2005, cap. X Sofisme în practica argumentării, pp. 100-123.

în cadrul sistemului de drept, privește aplicarea corectă a normei juridice unui caz particular dedus judecății;

- inferențele inductive, mai puțin analizate de literatura juridică, presupun raționamente logice ce pornesc de la particularul singular și care prin generalizare și utilizarea de operațiuni logice aduc un spor de cunoaștere prin formularea concluziilor sub formă de propoziții universal-afirmative. Spre deosebire de deducție, adevărurile obținute prin inducție provin din fapte, din experiență, iar concluziile obținute inductiv nu au certitudinea (universală) deductivă, ci sunt doar probabile (probabilitatea adevărurilor inductive suportă gradații, funcție de natura experiențelor). Diferența de certitudine dintre adevărul concluziei deductive față de cel al inducției nu trebuie considerată ca fiind un neajuns al argumentării, ci trebuie înțeles că există domenii practice, pragmatice, sau etape distincte în cadrul unor analize ori cercetări, în care adevărul nu poate fi extras decât din experiențe, unde nu se poate discuta în termeni de certitudine, dar unde există un bun temei de a se accepta probabilitatea concluziei. Considerăm că în procedura aplicării dreptului, din punct de vedere metodologic, etapa de debut a analizei judiciare comportă inferențe inductive. În cadrul acestora interpretul este chemat, ca pe baza stării de fapt concret și empiric stabilită în practică, să emită probabilități, concluzii intermediare a căror validitate va fi confirmată ori nu prin verificaționismul drumului invers de la general la particular, sau prin reducție. În termenii logicii, prin extrapolare la sistemul metodologic al aplicării dreptului, putem gândi raportul dintre probabilitățile inductive și certitudinile deductive ca fiind un raport de subordonare, ca cel dintre specie și gen, extensiunea concluziilor inducției dobândind (dacă acestea sunt inferate corect) intensiunea deductivă și incluzându-se totodată în extensiunea adevărului deductiv.

Formalizând, sub forma²²

S posedă în mod necesar *P*

S aparține domeniului *M*

∴ *M* posedă probabil *P*,

observăm că probabilitatea concluzie poate reprezenta temeiul metodologic pentru analiza de etapă, considerată incertă, a unui raționament judiciar. În economia silogismului juridic este posibil ca o concluzie inductivă, soluționată – atunci când este posibil –, sau cu grad mare de probabilitate, să constituie premisa majoră ori minoră a concluziei finale.

3. Aplicarea considerațiilor teoretice enunțate la un raport juridic civil concret

Construcția teoretică dezvoltată în secțiunile precedente a arătat că apelul interpretului judiciar la analiza logică, în scopul identificării metodei hermeneutice aplicabile unui raport juridic civil complex, este și permis și util întrucât în materia

²² D. Stoianovici ș.a., *op. cit.*, pp. 194-195.

metodelor de interpretare și aplicare a dreptului, legea română, pe de o parte lasă locul doctrinei, iar pe de altă parte permite împrumutul de reguli generale, normative, înrudite cu științele juridice dar nonjuridice, precum echitatea. În continuare vom exemplifica, pe baza unui raport juridic ipotetic, complex, din domeniul dreptului muncii, modul în care inferența inductivă poate susține selecția normei juridice aplicabile. În exemplul nostru avem în vedere concurența a trei norme juridice privind termenul în care un angajator poate dispune concedierea angajatului pentru abateri disciplinare. Raportul juridic este supus, sub aspectul executării termenului privind concedierea, dispozițiilor cuprinse în art. 252(1) din Legea nr. 53/2003²³ Codul muncii, art. 322 din Legea nr. 1/2011 a educației naționale²⁴ și art. 11(6) din Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare²⁵. Conform clasificării normei juridice suntem în prezența a trei acte normative cu forță juridică egală, respectiv legi, cu aplicabilitate teritorială egală, operând în aceeași ramură de drept, respectiv dreptul privat, dreptul muncii, toate prevăzând câte un termen în care angajatorul va dispune măsura încetării raportului de muncă al cadrului didactic prin sancționarea disciplinară pentru abateri de la normele de etică în cercetare științifică, două dintre acestea prevăzând un set de două termene cu naturi juridice diferite, respectiv un termen subiectiv și un termen obiectiv. Considerăm că prima etapă în soluționarea conflictului de legi privind termenul de executare a măsurii concedierii, în acest caz, o reprezintă selectarea legii de primă aplicare, considerând că din moment ce termenele prevăzute nu se exclud ci doar se aplică în condiții diferite, identificarea și clasificarea legilor speciale aplicabile ca fiind de ordinul I, și de ordinul II este necesară. Prin urmare, aplicând corect formula inferenței inductive de tip științific, interpretul dreptului (organul administrativ, în acest caz) va porni de la faptul particular, empiric cunoscut, că un cadru didactic angajat a comis o abatere disciplinară de la normele de etică. Inferența inductivă ne obligă să identificăm cel mai particular, individual și unic fapt experimental ce aparține subiectului. Extensiunea subiectului arată că fapta de plagiat este cea mai particularizantă experiență a acestuia în sfera sa, celelalte calități fiind de ordinul

²³ Art. 252(1) din legea nr. 53/2003 Codul muncii „Angajatorul dispune aplicarea sancțiunii disciplinare printr-o decizie emisă în formă scrisă, în termen de 30 de zile calendaristice de la data luării la cunoștință despre săvârșirea abaterii disciplinare, dar nu mai târziu de 6 luni de la data săvârșirii faptei”.

²⁴ Art. 322 din Legea nr. 1/2011 a educației naționale „Sancțiunile stabilite de comisia de etică și deontologie universitară sunt puse în aplicare de către decan sau rector, după caz, în termen de 30 de zile de la stabilirea sancțiunilor”.

²⁵ Art. 11(6) din Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare „În cazul în care o contestație nu a fost înaintată către Consiliul Național de Etică în termen de 15 zile lucrătoare de la data comunicării prevăzute la alin. (3), sancțiunile stabilite de comisia de analiză sunt puse în aplicare de către conducătorul instituției sau de către consiliul de administrație, după caz, în termen de 45 de zile calendaristice de la data comunicării raportului conform alin. (3)”.

doi și trei, respectiv calitatea de cadru didactic urmată de aceea de salariat, calități preexistente în conținutul raportului juridic la momentul săvârșirii abaterii. În consecință, formula inferenței inductive ar primi următorul conținut semantic:

S a încălcat, în mod necesar, normele de etică;

S aparține domeniului de aplicare al Legii nr. 206/2004;

. . . Dispozițiile Legii nr. 206/2004 se aplică probabil încălcării de către S a normelor de etică.

În continuare, odată identificată legea de ordinul I aplicabilă, interpretul va trebui să analizeze și să se conformeze dispozițiilor primei legi aplicate, cu privire la aspectul special al executării termenului de aplicare a sancțiunii disciplinare. Pe scurt, conform dispozițiilor art. 11(6) din Legea nr. 206/2004, angajatorul va putea dispune aplicarea măsurii concedierii în termen de 45 de zile calendaristice, ce încep să curgă de la o dată determinabilă, respectiv data comunicării efectuată către partea care a făcut sesizarea, și *doar dacă* în termenul de 15 zile lucrătoare, ce curge de la aceeași dată determinabilă, nu s-a depus o sesizare la Consiliul Național de Etică. Pe cale de consecință logică rezultă că interpretul legii, respectiv conducătorul unității angajatoare, trebuie să aștepte curgerea termenului pus la dispoziție de legiuitor în legea specială de ordinul I, cel de 15 zile calendaristice, pentru a se informa cu privire la depunerea sau nu a unei contestații la măsura constatării abaterii disciplinare. În caz contrar, în opinia noastră, măsura este nelegală. Cu titlu de critică a dispozițiilor legale, arătăm că Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, îl pune pe salariat în imposibilitatea de a contesta decizia de abateri disciplinară²⁶ și prin urmare în imposibilitatea de a-și exercita dreptul legal de a împiedica emiterea deciziei de concediere pe care o consideră nelegală, deoarece termenele de contestare, respectiv de punere în aplicare a măsurii concedierii începe să curgă de la comunicarea prevăzută, lacunar și discriminatoriu, în art. 11(3) din Legea nr. 206/2004. Conform acestui text de lege, comunicarea se face *doar* față de partea care a sesizat fapta de încălcare a normelor de etică. Întrucât dispozițiile art. 11 (2) din Legea nr. 206/2004 prevăd păstrarea anonimatului persoanei care a depus sesizare²⁷, ne apare ca fiind absolut imposibil pentru angajatul găsit vinovat să afle data comunicării către persoana ce a făcut sesizarea. Varianta obținerii informației, privind data la care s-a făcut comunicarea, de la angajator, este de asemenea lipsită de temei legal²⁸.

²⁶ Decizia privind săvârșirea abaterii disciplinare este luată, conform legii prin Raportul Comisiei de analiză numită de Comisia de Etică Universitară.

²⁷ Art. 11 (2) „Comisia de etică și comisia de analiză păstrează confidențială identitatea autorului sesizării, conform procedurilor detaliate în Codul de etică”.

²⁸ Pentru detalii privind propuneri de *lege ferenda* pe acest aspect, v. O. Ispas, *Reflecții critice cu privire la aplicarea art. 11(3) din Legea nr. 206/2004 în domeniul învățământului superior*, în Revista Universul Juridic nr. 7/2018 - <http://revista.universuljuridic.ro/reflectii-critice-cu-privire-la-aplicarea-art-11-alin-3-din-legea-nr-2062004-domeniul-Invatamantului-Superior/>.

Ulterior verificării condițiilor de posibilitate prevăzute de legea specială de ordinul I, interpretul va proceda, dacă va fi cazul, la analiza dispozițiilor privind termenul de concediere prevăzute de legea specială de ordinul II, respectiv legea nr. 1/2011 a educației naționale „Sancțiunile stabilite de comisia de etică și deontologie universitară sunt puse în aplicare de către decan sau rector, după caz, în termen de 30 de zile de la *stabilirea sancțiunilor*” (s.n.). Considerăm că în aplicarea măsurii concedierii cadrului didactic, interpretul, organ administrativ, este obligat să respecte ambele termene prevăzute de legile speciale de ordinul I și de ordinul II și nu să aleagă arbitrar aplicarea numai a uneia dintre ele, respectiv doar a prevederilor legii 1/2011 a educației naționale. Așadar, apreciem că în speța de față, după expirarea termenului de 15 zile calendaristice, observând că nu s-a depus o contestație asupra măsurii, angajatorul va aplica măsura sancționării disciplinare, rămânându-i la dispoziție cele 30 de zile pentru a putea emite decizia de sancționare, respectând în acest fel și termenul special prevăzut în legea de ordinul II, deoarece termenul de 30 de zile prevăzut de acesta va curge de la data stabilirii sancțiunilor. Astfel, considerăm că cele două acte normative sunt armonizate între ele de către legiuitor, iar eventuala apărare a angajatorului că a respectat doar termenul din legea de ordinul II, depășindu-l pe cel din legea de ordinul I care ar atrage anularea măsurii, reprezintă doar un sofism.

În cazul îndeplinirii cumulative a condițiilor privind termenul din cele două legi speciale, consecutiv, pornind de la particular la general, interpretul va trebui să observe dacă măsura sa, executarea termenului concedierii este conformă și în concordanță cu dispozițiile existente în legea generală, respectiv Legea nr. 53/2003 Codul muncii. În temeiul art. 252(1) Codul muncii instituie două termene ce trebuie respectate cumulativ de către interpretul dreptului, organul administrativ din exemplul nostru, ce aplică sancțiunea disciplinară a desfacerii contractului de muncă, respectiv termenul subiectiv de 30 zile de la data luării la cunoștință despre abaterea disciplinară, și termenul obiectiv de 6 luni care să nu fi trecut de la săvârșirea efectivă a faptei.

Concluzie

Prin urmare, față de toate cele arătate, apreciem că în cazul raporturilor juridice de drept privat complexe, interpretul dreptului are dificila sarcină – cu atât mai dificilă după cum acesta nu este profesionist al dreptului ci doar membru într-un organ colectiv administrativ²⁹ – de a urmări îndeplinirea cumulativă a tuturor condițiilor prevăzute în legile speciale și generale aplicabile raportului juridic dedus analizei.

²⁹ Situația ipotetică, dar nu imposibil de regăsit în practică, poate fi dezvoltată contrafactual prin ipoteza existenței unui membru al comisiei de anchetă ori de analiză care, fiind totuși specialist în drept, se abține de la votul privind luarea deciziei.

Îndeplinirea cumulativă presupune interpretarea condițiilor cauzei sub toate aspectele sale, o adevărată hermeneutică juridică conform cercetării științifice moderne³⁰, pornind de la identificarea corectă și corespunzătoare realității a faptelor empirice constitutive, continuând cu identificarea și selectarea normelor juridice aplicabile, operațiune sprijinită în opinia noastră de instrumentul logic al inferenței inductive ce pornește analiza juridică de la particular spre general, continuând cu aplicarea armonioasă a textului de lege ținând seama de clasificarea doctrinară a normei juridice, de regulile normative ale interpretării legii prevăzute succint în dreptul pozitiv dar dezvoltate de o amplă doctrină în domeniu, pentru a continua cu aplicarea metodei de verificare a raționamentului logic prin inferența deductivă.

Toate acestea în efortul pragmatic de aplicare corectă a dreptului, ideal de a fi finalizat prin emiterea unei soluții întemeiată pe lege, susținută de principii morale, ghidată de principiile logicii și justificată cât mai mult posibil prin adevăr și dreptate.

³⁰ H. Rabault, *Le problème de l'interprétation de la loi: la spécificité de l'herméneutique juridique*, în *Le Portique, Revue de philosophie et de sciences humaines*, 15/2005.